

Matsybok-Starodub N. O., postgraduate
Institute of Philology Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

The cultural code of Daria Vikonska's short fiction

The article investigates realisation peculiarities of the cultural code in the Western Ukrainian women's prose of the interwar period. The main components of cultural code in this period works are observed basing on the material of Daria Vikonska's short fiction. Also the article investigates intertextual and intersemiotic bounds between Daria Vikonska's works and Ukrainian and world culture. Daria Vikonska's works allow to analyze in detail the author's vision of the concept of art, love and immortality.

Keywords: cultural code, prose of the interwar period, Western Ukrainian women's prose, intertextuality, intersemiotics.

Мезела І. П., д.філол.н., проф.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

МОТИВНО-НАРАТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОВІСТІ ГЕРМАНА ГЕССЕ «КНУЛЬП»

У статті подано мотивно-нараторологічний аналіз повісті Германа Гессе «Кнульп». В центрі уваги мотиви мандрів та самовизначення людини як структурно семантичні одиниці, що володіють глибинною історико-культурною характеристикою. Автор статті виходить з положень сучасної теорії літератури, згідно з якими мотивна архітектура тексту є засобом вираження авторського світообразу. Мотив мандрування, що є репрезентативним для реалізації найважливішої смислової константи творчості Гессе- «пошуку себе», сприяє вираженню онтологічної суті творчих інтенцій письменника.

Показано структурне і нараторологічне об'єднання оповідань повісті в одне ціле через оповідь про життя героя в різні пори року. Зміна оповідної перспектив, поліперспективізм, діалогічність, варіювання оповіддю аукторіального наратора, імпліцитного автора розкривають життя Кнульпа-людини-дивака, вічного мандрівника, людини-загадки.

Ключові слова: мотив, структура, композиція, наратив, оповідна інстанція, наратор, імпліцитний автор, психологічна проєкція, нуміноз, самотність, самопізнання, рефлексія, емпатія, ідентифікація, інтроекція, функція.

Якщо вершинні твори Гессе – «Степовий вовк», «Нарцис і Златоуст», «Гра в бісер» не обійдені увагою літературознавців. то рання творчість письменника ще мало досліджена.. Та й розглядається вона здебільшого на тематичному рівні або у зв'язку з традиціями романтизму..

У цьому плані перспективною видається аналіз мотивно-нараторологічної організації повісті «Кнульп», виділення «наскрізних» мотивів та їх функціонування у художньому просторі твору. Йдеться, зокрема, про таку структурно-семантичну одиницю., як мотив мандрів.,що володіє глибинною історико-культурною характеристикою..При цьому ми виходимо з положень сучасної теорії літератури.,згідно з якими мотивна архітектоніка тексту є значним засобом вираження авторського світообразу. Як зазначає В. И. Тюпа, представник концепції прагматичного підходу до мотивного аналізу, «Мотив – один з найбільш суттєвих факторів художнього враження, одиниця художньої семантики.,органічна «клітинка» художнього смислу в його естетичній специфіці. Можна говорити., що письменник мислить не тільки і навіть не стільки «живими картинами» образів, скільки мотивами – цими аналогами кантівських «естетичних ідей».[1,63] Е. А. Бальбуров вважає, що «мотив чи мотивний комплекс тексту часом не тільки чітко не проглядається, але й закодований у складній наративній структурі»[2,14] Згідно концепції Б. М. Гаспарова мотив щоразу виступає у новому інваріанті й утворює «відкритий незавершений ряд мотивів. Під мотивним рядом мається на увазі сукупність варіантів одного мотиву, більше того, маємо справу з мотивним комплексом, головною ознакою якого є «асоціативна зв'язаність мотиву»[3,65]. Е. В. Волкова розцінює «мотивний комплекс як сукупність взаємопов'язаних між собою мотивів, віднесених до однієї теми, або ж як такі, що розкривають якусь авторську ідею»[4,66]

Отже, ми визначаємо мандри як мотив-інваріант, що є репрезентативним для реалізації найважливішої смислової константи творчості Гессе-«мандри як пошук себе» – і сприяє вираженню онтологічної суті творчих інтенцій автора..Оскільки мотив мандрів належить до категорії вічних мотивів. то він універсальний і символічний по своїй природі.Актуалізований як центральний семантичний інваріант художнього простору, що володіє смислопороджуючою, сюжетотворною функціями, він сприймається як важлива структурно-семантична одиниця оповіді..Але простір мандрів- це ще й своєрідна матриця життя автора і його героя. До того ж рух у просторі звернений до різних типів часу – історичного і міфологічного, об'єктивного і суб'єктивного, подієвого., що володіє амбівалентною семантикою.

На початку 10-х років ХХ ст. Гессе переживав розчарування в гайєнгофенській ідилії, заключити перемир'я з суспільними нормами та узгодити родинне життя з письменницькою працею не вдавалося.

Настрої ескапізму, «втечі у себе», самотності, знайшли вираження у повісті «Під колесами»(1906 р.), романтичний герой якої стає жертвою бюргерської банальності. Твори Гессе- раннього періоду -«Посмертні записки та вірші Германа Лаушера»(1901 р.), автобіографічний роман «Петер Каменцинд»(1904 р.)-- типові зразки «поетичного реалізму» з елементами «роману розвитку» в дусі Гете чи Келлера..

Сумніви Гессе у праві митця на сімейне щастя, домашній затишок знайшли вираження в довоєнному романі «Росхальде» (1914 р.).Затим особисті негаразди і турботи відійшли на задній план, булучи затьмареними Першою світовою війною.

Минуле – любий світ європейської цивілізації. традиційна мораль-. виявилось чимось ілюзорним, що безповоротно зникало, Необхідно було починати нове життя..Але для цього потрібно було спочатку підвести підсумок минулому..

Таким підсумком стала повість «Кнульп» (1915.р.).Її герой-- волоцюга, блукалець, овіяний меланхолійною поезією шубертівського «Зимового шляху» і м'яким гумором народних пісень, людина без даху над головою, без сім'ї і стабільного заробітку, зберігає секрет вічної «дитячої пустотливості, дитячого сміху», вперто опирається осідлості, нормам міщанського життя.

Тип романтичного вагабунта ,оспіваний німецьким романтиками («З життя одного нероби») Й. Ейхендорфа та ін.) ,з'являється у творчості Гессе вже на початку століття. Першими обробками теми, які мовби готували появу «Кнульпа», стали «Юність Петера Бастіана» (1902 р.),«Лист пану Каліану Шванкшеблю»(1902-1903 рр.) та «Записки підмайстра сажотруса» (1904 р.).

Молодий Гессе з симпатією ставився до мешканців» великих шляхів», сприймаючи цей образ в чисто романтичному дусі:: волоцюга для нього -виразник протесту проти життя за канонами суспільства, символ свободи митця .

Інститут «мандрівних підмайстрів», традиції середньовічних школярів, мають свої поетичні «інваріанти». Вони зафіксовані в поезії вагантів. піснях мандрівних підмайстрів, у творчості поетів гейдельберзької школи,, «штюрмерів», в антології «Чарівний ріг хлопчика».

Після «Люцинди» Фрідріха Шлегеля (1799 р.) розпочинається пропаганда ідеї «гультьяйства», а з «Генріха фон Офтендінгера» Новаліса наскрізною» темою романтизму стає образ «вільного митця», Тип героя-блукальця, який шукає сенс буття, характерний для багатьох творів Гессе. Письменник сам відзначав, що Кнульп передбачив появу Златоуста в романі «Нарцис і Златоуст»(1930 р.),а в листі до Стефана Цвейга 1915 р. зізнався, що «поряд з «Росхальде» та деякими поезіями, «Кнульп»-найдорожче з того, що він досі створив» [5,1,307]

Повість «Кнульп» вийшла друком у видавництві С. Фішера 1915 року..В ній немає такого глибинного аналізу душі людини, таких розлогих філософських розмислів, які ми звикли бачити у цього автора. Натомість тут багато описів німецької провінції – наче іграшкових сіл, мальовничої природи, милих, простодушних людей.

Як засвідчує підзаголовок, «Три історії з життя Кнульпа»- повість складається з трьох оповідань, що висвітлюють різні періоди з життя героя..Однак, це не біографія протагоніста. Впадає в очі типовий гессівський прийом, розвиток волоцюги як об'єднуючого символу, що структурує текст.твору.

Сюжет повісті складає історія дивака -мрійника, вічного мандрівника,- людини-загадки ,без коріння й прив'язаності, вільної душі, що існує поза встановленим порядком речей, якому ніхто не потрібен, але появи якого всі раді. Для нечисленних друзів- це дивак, у чудернацькому, але все таки привабливому житті якого немає сенсу. Проте у багатьох він викликає таємне прагнення вирватися з остогидлого побуту і набути свободу. Мандруючи селами, наспівуючи пісеньки, складаючи експромтом вірші, він приносить місцевим мешканцям відчуття радості і свободи. В той же час у нього самого немає тривалих зв'язків, бо ,як він вважає, доля кожної людини -самотність..

Блукалець-романтик, простодушний і водночас мудрий, як «вічне дитя»., він мов перелітний птах, його дім – цілий світ..Куди він прямує? Чого він шукає? Цього не знає ніхто, та, мабуть, й він сам теж. Адже так важко знайти істину, одну єдину- для всіх.

«Але вина то існує. Навіть, якщо людині не залишається нічого як тільки бути поганою..Вона її відчуває в собі.. І, напевно, тільки добро єдино правильне..Хоча б тому, що від нього нам радісно і наше сумління спокійне»[6, 48].

І нехай Кнульп не має мети, проте у нього є те, що в наш час не так легко знайти в людях: щире серце, добра душа, теплий погляд, вміння бачити красу в навколишньому світі.. І нехай у цьому світі він всього лише слухач, спостерігач, сторонній глядач, але він знає життя краще ,ніж будь хто з тих, кого він зустрічає на своєму шляху.

Йому всюди раді, його люблять, у нього просять поради, з ним діляться сокровенним – а він завжди самотній. та все ж щасливий.. бо вільний .

Ще один Маленький принц, князь Мишкін, Мондо...

У першому оповіданні «Передвістя весті» Кнульп – «весела товариська людина». Виписавшись з лікарні, він перериває свої мандри та оселяється на деякий час у будинку приятеля. Нестабільній екзистенції Кнульпа протиставлено домашній затишок. Спостережливе око Кнульпа помічає однак,,що дружина Рутфуса попри турботливе ставлення до чоловіка. не кохає його. Її

бентежить веселий, безтурботний Кнульп. А йому більше до вподоби молода служниця з сусіднього будинку, яка, як виявляється ще і його краянка.

У другому оповіданні- «Мої спогади про Кнульпа»- йдеться про літні епізоди з життя героя. Тепер він на рік старший. Його життя все ще безпроблемне, але він вже часом замислюється над сенсом буття, над швидкоплинністю життя, над своєю провиною за розрив з батьками. і з коханою Лізабет..

Аукторіальний наратор оповідає про витівки Кнульпа, як той розважає сільських дівчат своїм поетичним вмінням і жартами, грою на губній гармошці. Затим у подвійному співвіднесенні «Я—Ти» за допомогою діалогу, Кнульп самовизначається, розкриваючись у розмірковуваннях про красу природи, коли вони відпочивають удвох на буйнозеленій траві за мурами цвинтаря. Тепер у роздумах Кнульпа відчувається гіркота. Головна причина в тому, що «батьки були впевнені, що я їх дитя. Їх часточка і тому повинен бути таким же, як і вони. «Але я, хоча й любив їх, був іншою. Особливою і незрозумілою для них людиною. Те., що було в мені головне, що якраз було моєю душею, вони вважали другорядним і приписували молодості чи примхам. При цьому вони мене теж любили і все б для мене зробили. Але батько може передати у спадок сину ніс чи очі, чи здібності. Але не душу.. Душа кожної людини народжується заново» [6,51]

Наступного дня Кнульп перебуває в піднесеному настрої. Під вечір наратор активізується, а Кнульп навпаки, стає тихим, замисленим. Вранці оповідач виявляє, що Кнульп помандрував далі без нього. І тепер його огортає те саме почуття самотності, про яке говорив Кнульп на кладовищі. Кожна людина живе для себе

У третьому оповіданні «Кінець Кнульпа» розкривається світогляд Кнульпа, його «філософія», ставлення до життя..

Час летить і ніщо не залишається незмінним. Навіть батьківський дім, з колись квітучим садом тепер спорожнів, дерева в ньому повирубували. Змінюються міста, місця, люди. Один тільки він, Кнульп залишається вічним філософом-бродягою, вічним спостерігачем, «вічним дитям».

Повість структурована у такий спосіб, що про причину того, чому так склалося життя Кнульпа, чому він не реалізував свої можливості, читач довідується лише під кінець твору.

«Той біль, що ховається у кожному людському зв'язку, я ще не встиг пережити, я ще не бачив, що двоє людей, якими близькими б вони не були, завжди розділяє прірва, яку крок за кроком по крихкому мостику намагається перебороти одна тільки любов»..[6,45]

Імпліцитний автор оповідає про останні дні Кнульпа. По дорозі в рідне місто Кнульп зустрічає шкільного приятеля Махольда. Той, як лікар, бачить,

що Кнульп хворий і що він не може продовжувати мандри..Махольд у школі списував у Кнульпа і тепер хоче віддячити йому. Він бере Кнульпа до себе в дім, приписує йому постільний режим. турбується про місце для нього у лікарні. Перед від'їздом Кнульпа, Махольд запитує його , чому ж він так змарнував своє життя.? Кнульп зізнається, що тринадцятирічним гімназистом закохався у Франциску, дівчину старшу за нього на два роки . Дівчина не захотіла завести дружбу із жовторотим гімназистом, вона віддавала перевагу простішим. старшим парубкам-лідмайстрам .Хоча Кнульп і покинув заради неї гімназію і перейшов у звичайну школу, Франциска не змінила свого ставлення до нього і закрутила любов з підмайстром механіка. Власне, ця наратологічна подія різко змінила життя Кнульпа, вселила в нього зневіру, зробила самотнім..Йому здається, що він тепер нікому не потрібний. Хоча жінки у нього були. Зокрема,Лізабет, від якої у нього залишився син, якого .однак, виховують чужі люди..

Окреме місце займає у творі фінальний епізод..Тут має місце зустріч з нумінозним, образом Бога як уніфікованого і трансцендентного символу., як образу всецільності,здатниого поєднати різнорідні психічні фрагменти., У гарячковому стані Кнульп нарікає на своє безцільно прожите життя , вважає, що йому краще було померти після сумної історії з Францією.. Бог натомість втішає його..»Ти що., й справді не розумієш. що все було гарно. І не могло бути інакше? Невже тобі зараз хочеться бути поважним паном чи майстром.? Мати дружину і дітей. Читати їм вечірню газету? Та хіба ти не втік би від всього цього. куди очі дивляться.? У чащу лісову спати разом з лисами. Ставити сільця на птахів і дресирувати ящірок?»[6, 86]

Кнульпа мучать сумніви»..він дедалі більше заплутується у тернових не-трах свого загубленого життя., не знаходячи в ньому ні сенсу, ні втіхи». Але перед самою смертю йому відкрилося., що на своє життя можна поглянути і з іншого боку. Смерть для ідилічного героя -неминучий закон буття. Одна з ланок природного коловороту. І вона може., навіть повинна бути ясною і спокійною .Замерзаючи у снігу, Кнульп несподівано чує слова Бога.:»Ти все ще не здогадався, дитя нерозумне, ,в чому був сенс всього?Ти все ще не здогадався, мій любий., навіщо тобі судилося пройти по життю легковажним неробою і волоцюгою? Та для того. щоб внести у світ хоч малу частку дитячої пустотливості і дитячого сміху. Для того.,щоб люди тебе всюю трошки любили. Трішки подразнювали і трішки були тобі вдячні»[6,85]

Кнульп томер тихо, умировтворено, як і належить в ідилії. Проте залишилася дилема, двоїстість.Адже бог лише привидівся йому.це було одним з Кнульпових сумнівів, головне його самовиправдання. Кнульп- митець, творча особистість. яка не бажає підкорятися оточуючій дійсності.. В цьому його позитивна («приємна богові») місія.

Але Кнульп – продукт, як пізніше визнавав сам письменник, несприятливих суспільних умов. Так через ідилію проходить ущелина. Ідилія виявляється хистким мостиком над полюсами, над суперечностями сутності.

Такий фінал може здатися жакхливим, але де ж і як інакше мав Кнульп відійти у небуття? Смерть – не рідкісний гість у творах Гессе, вона перманентний супровідник його героїв. Вже у першому романі «Петер Каменцинд» Гессе зазначав, що смерть є «розумним добрим нашим братом, який знає відповідну годину і якого ми чекаємо».

На думку авторитетного дослідника творчості Гессе Т. Цюлковські, абсолютна свобода Кнульпа тісно пов'язана з почуттям вини. Кнульп хотів привнести у будні «нормального», «трошки ностальгії за свободою», хоча змушений визнати, що він все ж не досяг нічого «справді корисного» з точки зору «нормальної людини» [7].

В цій повісті маємо справу здебільшого з фіктивними персонажами. породженими психологічною проєкцією письменника. Таким є і головний герой твору Карл Ебергард Кнульп, в якому Марк Болбі[8] вбачає попередника старого майстра музики з роману «Гри в бісер». Якщо виходити з реалій нашого часу, то Кнульпа можна було б назвати «аутсайдером».

У повісті активізований мотив роману «Петер Каменцинд» про долю творчої особистості. Але якщо Каменцинд поет, то Кнульп мандрівний підмайстер, поет-дилетант. Його перевага у відмові від старих ілюзій про щастя, як про матеріальний достаток і бюргерську унормованість... Для нього немає повернення в патріархальну ідилію. Він просто не може відмовитися від добровільно обраного шляху вагабунта.

Вагабунд Гессе немає мети, як це можна було побачити у «Вільгельмі Мейстері» Й.-В.Гете. Він всього лише бідний підмайстер, своєрідне перекопти-поле.. Але саме тому, що він залишається аутсайдером, у нього з'являється внутрішнє. найвнє розуміння природи., бачення суттєвого, що й робить його поетом.. Кнульп – народний поет. він не записує своїх віршів і пісень., не друкує їх.. Тут наголошується несумісність бюргерства з мистецтвом., від якої так страждав Гессе. Мандри Кнульпа – це метафора життя творчої людини., яка не почуває себе комфортно в уніфікованому бюргерському суспільстві. Цією антитезою Гессе порушує тему., яка стала предметом літературної рефлексії першої половини двадцятого сторіччя, і , яка лейтмотивом проходить через всю творчість письменника.: мотиви мандрів самотності. туги. за рідним краєм. ностальгії за минулим .незвіданості далеких країн, оприявленних у метафорах, конвенційних образах, символах, сновидінні (губна гармошка, стигле яблуко, квіти). [9]

Можна виділити ще один мотив в історії Кнульпа:- самовизначення людини, «пізнай самого себе» і «стань тим, чим ти є насправді». У цій повісті

бачимо іншого Гессе, який з романтичної замріяності і ліричних самопізнань перших романів переходить до енергійного пошуку духовного самовизначення. Він знає, що в його особистій тривозі відлунує тогочасна суспільна криза і шукає відповідну форму для вираження життєвого досвіду. Він повинен взяти на себе всі тяготи і провести через кризу своє власне. «Я». І першим кроком до цього має стати немилосердне самопізнання; що не боїться темних сторін підсвідомого.

«На противагу багатьом модним програмам я не вважаю завданням письменника давати своїм читачам зразки життя і людяності. Бути всезнаючим і служити мірилом. Письменник зображає те, до чого відчуває потяг. А образи, на зразок Кнульпа, для мене дуже привабливі,- писав Гессе 1935 року одній своїй читачці.- вони не «корисні». Але вони приносять дуже мало шкоди. Значно менше., ніж інші «корисні». І не моя справа судити їх. Я скоріше вважаю, що якщо обдаровані і натхненні люди, на зразок Кнульпа, не знаходять місця в своєму оточенні., то це оточення винне тією ж мірою., що й сам Кнульп».[10,138]

Структурно і наратологічно оповідання об'єднані в одне ціле зміною пір року, що відтворюють різні періоди життя Кнульпа. З іншого боку, відсутність оповідача й акцентування діалогу, ретроспектива спогадів, бідність дії і використання епічного претеритуму, породжують рефлексивну замисленість, що разом із зміною оповідної перспективи, тягне за собою наратологічну змінність життя героя. Поліперспективізм як діалогічна структура перериває плинність дії і розкриває її значення у діалогах, що особливо помітно у «Спогадах про Кнульпа». На противагу імпліцитному автору з «Передвістя весни» та з «Кінця Кнульпа» наратор належить тут до світу оповіді. У його діалогах з головним героєм розкривається історія Кнульпа, буття якого позначене індивідуальним досвідом самотності, не приналежності до суспільства. Цікаво те, що саме вагабунд ставить запитання, про сенс людського буття.

Зовні оповідання про Кнульпа відзначаються старомодною, „дещо простуватою невибагливістю. Внутрішня настанова циклу засвідчує однак певну складність, навіть роздвоєність., яка полягає в тому, що автор мовби одночасно рухається у напрямку до свого героя, „поєднуючи і навіть ототожнюючи себе з ним в акті певного життєвського вибору. Але він водночас відходить від нього і назавжди прощається з ним. За самоототожненням стоїть остаточна відмова від благодушної «бюргерської» стабільності, від прив'язаності до родинного вогнища і домашнього затишку, від прийняття будь-яких однозначних прописів і прийняти своє відступництво вагабунта без будь-яких передумов і нарікань.. Тобто, емоційна й когнітивна емпатія через психологічні

механізми проєкції і проєктивної ідентифікації, породжує інтроекцію, що виконує адаптивну роль і захисну функцію

В одному з ліричних віршів Гессе звертається до Кнульпа, як до свого приятеля і двійника, мріючи про те, як вони засинатимуть разом, , тримаючись за руки, і дивитимуться на місяць, що усміхатиметься їм., як їх надмогильні хрести стоятимуть при дорозі під дощами і снігами. Але Гессе вже віддаляється від Кнульпа., якого читач бачить мовби крізь «магічну далину». На думку С. С. Аверинцева, «Кнульп -останній серед героїв письменника, який ще зберіг народну скромність і веселість, навіть щось від патріархального змирення. і простодушної чистоти, не розтраченої у безцільних мандрах. Кнульп ще пов'язаний з багатовіковою традицією блукальців і вагантів, веселих волоцюг і мандрівних міністрелів. Однак письменницька доля вабила його до зображення психології інтелігента ХХ ст.. більш патетичної, складнішої, розірваної зовнішніми і внутрішніми суперечностями буття .нової соціальної дійсності.[11]

Тогочасна критика залишала поза увагою протиріччя між творчою натурою і буржуазним життям і прочитувала повість у контексті цивілізаційно-критичної, віталістично-ескапічної тенденції зламу століть або ж трактувала її як продовження традиції німецької романтики.. Стефан Цвайг писав 1923 р.: «Гарні збірники повістей цього перехідного року ,безумовно, належать до найчистішої оповідної прози. І Кнульп, цей самотній пізній представник романтичного світу? здається мені неперехідною часткою Малої Німеччини.. Її вершинним образом і сповненим водночас чистої музики як народна пісня»[12,47]

Окремо слід сказати про мову, сформовану під впливом імпресіонізму ,провідного стильового напрямку зламу століть. На перший погляд може здатися, що це легкий прозовий шкідець. Однак тут маємо чудову стилістику ритму, синтаксичне поєднання непоєднуваного., тонке нюансування слів і метафоричних образів. «Кнульп»- гарно написаний твір розчарування, рефлексії і відходу у мрії, значний крок в естетичному визріванні. письменника.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Тюпа В. И. Мотив пути на раздорожье русской поэзии XX века//Вечные сюжеты русской литературы «Блудный сын» и другие.-Новосибирск, Изд-во СО РАН, 1996.
2. Бальбуров Э. А. Мотив и канон//Материалы к словарю сюжетов и мотивов русской литературы: Сюжет и мотив в контексте традиции. Вып 2./ Под ред. Е.К..Ромадановской., Новосибирск, 1998,

3. Гаспаров Б. М. Литературные лейтмотивы: Очерки русской литературы XX века. М.: Наука, Изд. Фирма «Восточная литература», 1994.
4. Волкова Е. В. Мотив в поэтическом мире автора (на материале поэзии В. Ф. Ходасевича). Дисс. кандидата филол. наук. М., 2001.
5. Hermann Hesse. Gesammelte Briefe. Hrsg von Ursula und Volker Michels. Bd. I. Frankfurt a./Main, 1973-1988, S.307
6. Гессе Герман. Собрание сочинений в четырех томах. Т.2.- СПб: Северо-Запад, 1994.
7. Див.: Ziolkowski. T. Der Schriftsteller Hermann Hesse. Wertung und Neubewertung., Frankfurt a./Main, 1982.
8. Mark Boulby. Hermann Hesse. His Mind and Art. Iittaca. New York: Cornell University Press, 1967.. XIV, p.78 f
9. Sikander Singh. Hermann Hesse ,Philipp Reclam jun. Stuttgart, 2006.
10. Herman Hesse. Ausgewählte Briefe. Frankfurt a. Main, 1974, S.138
11. Аверинцев С. С. Путь Германа Гессе/ Гессе Г. Избранное. М.: Худ. лит., 1977, с.3-26.
12. Цит. за вид: Unseld Siegfried. Herman Hesse. Werk und Wirkungsgeschichte. Frankfurt a. Main, 1985, S.47

Мегела И. П., д.фиол.н., проф.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

МОТИВНО-НАРАТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОВІСТІ ГЕРМАНА ГЕССЕ «КНУЛЬП»

В статье подан мотивно-нарратологический анализ повести Германа Гессе «Кнульп». В центре внимания мотивы странствия и самоопределения человека как структурно-семантические единицы, владеющие глубинной историко-культурной характеристикой. Автор статьи исходит из положений современной истории литературы, согласно которым мотивная архитектура текста является средством выражения авторского образа мира. Мотив странствия. Являющийся репрезентативным для реализации наиболее важной смысловой константы творчества Гессе- «поиска себя», содействует выражению онтологической сущности творческих потенций писателя. Показано структурное и нарратологическое объединение рассказов повести в единое целое через повествование о жизни героя в разные поры года. Смена повествовательной перспективы, диалогичность, вариирование повествованием ауториального нарратора. Имплицитного автора раскрывают жизнь Кнульпа- человека-чудака. вечного странника., человека-загадки.

Ключевые слова мотив, структура, композиция, нарратив, повествовательная инстанция, нарратор, имплицитный автор, психологическая проекция, нуминоз, одиночество, самопознание, рефлексия, эмпатия, идентификация, интроэкция, функция.

Megela I., doctor of Philology, professor,
The Institute of Philology in Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE STORY “KNULP” BY HERMANN HESSE IN TERMS OF THE MOTIVE AND NARRATIVE ANALYSIS

The article reviews the story “Knulp” by Hermann Hesse in terms of the motive and narrative analysis. It is centered around travel motives and a person’s self-identification as structural and semantic units with inherent in-depth historical and cultural characteristics. The author of the article refers to the principles of the current theory of literature that defines motive architectonics of the text as a means of exhibiting the author’s worldview. The travel motive, that is significant to implementing the cardinal semantic constant of Hesse’s oeuvre – “self-search”, contributes to expressing the ontological sense of the writer’s creative intentions. The article displays structural and narrative unification of the tales within an integral unit through recounting the hero’s life in different seasons. The change of narrative perspective, polyperspectivism, dialogueness, varying recount of the auctorial narrator and implicit author reveal Knulp’s life as of a freak, a vagabond and a mysterious person.

Key words: motive, structure, composition, narrative, narrative instance, narrator, implicit author, psychological perspective, numinosum, solitude, self-knowing, reflection, empathy, identification, introjection, function.

УДК 821.111-31Лодж.09

Мірошниченко Л. Я., докторант,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

РЕЛІГІЙНИЙ СКЕПТИЦИЗМ ДЕВІДА ЛОДЖА

З метою формування теоретичних засад літературного скептицизму у сучасному романі Великої Британії уводиться нове поняття – «релігійний скептицизм». Рефлексія щодо різних аспектів релігії є невід’ємною складовою творів Девіда Лоджа – одного із репрезентантів англійського католицького роману. Водночас автор декларує власне неприйняття догматизму, роблячи вибір на користь «щирого сумніву». У його романі 1991 р.